

Цехан Н.О.,
студ. гр. ОЕФ-44,
Одеський національний економічний університет.
Науковий керівник – Лоханова Н.О.,
к.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ В БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ТА ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Економічні реалії сьогодення створюють імператив отримання достовірної інформації щодо виробничих процесів, доходів, витрат та фінансового результату. Максималізація прибутку суб'єктів господарської діяльності перебуває у прямій залежності від апробації інноваційних моделей та методик обліку доходів. Саме тому, нині актуалізуються питання наукового пошуку та обґрунтування напрямів вдосконалення обліку доходів підприємств, гармонізації податкового та бухгалтерського їх обліку, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Аналітичний огляд наукових досліджень свідчить, що питання оптимізації обліку доходів постійно привертають увагу науковців. Так, серед наукового доробку з цього питання слушно виділити праці таких науковців як: М. Т. Білуха, О. С. Бородкін, Ф.Ф.Бутинець, М. Ф. Ван Бреда, С. Ф. Голов, М. Я. Дем'яненко, М. С. Пушкар, В. І. Тітов, М. Г. Чумаченко тощо. Водночас, на нашу думку, значна кількість проблемних питань залишається поза кадром наукової уваги.

Так, сьогодні порядок формування інформації про доходи визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» (далі П(С)БО), П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», Податковий кодекс України (ПКУ) та Міжнародний стандарт фінансового обліку 18 «Дохід» (МСФО). Ґрунтовний аналіз наведених нормативно-правових актів, свідчить про наявність колізій щодо визначення понятійно-категоріального апарату, підстав та методики класифікації доходів тощо, що значно ускладнює їх правозастосування.

Зокрема, у П(С)БО 15 зазначено, що дохід – це збільшення економічних вигод у формі надходження активів або зменшення зобов'язань [1]. Згідно Податкового Кодексу, доходи – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами [2]. Ці визначення не є досить різними, а тому, на нашу потребу потрібно провести зміни в нормативних документах та уніфікувати їх.

ПКУ та П(С)БО по різному також трактують такі важливі категорії як: проценти, роялті та дивіденди, що, безумовно, потребує їх уніфікації. Так, в П(С)БО 15 зазначається, що проценти – це плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству. Тоді як, в ПКУ визначає проценти як дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

Що ж стосується класифікації доходів, то згідно з ПКУ доходи підприємства поділяють на 2 групи: дохід від операційної діяльності та інші доходи [2]. А згідно П(С)БО 15 доходи поділяються на 5 груп. Склад доходів, що відносяться до кожної відповідної групи, визначено П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [3]. Тож, доходи, які виникли внаслідок, наприклад, фінансової чи інвестиційної діяльності згідно ПКУ слід віднести до інших доходів, що суперечитиме нормам П(С)БО 3. В бухгалтерському обліку велике значення має класифікація доходів за видами діяльності. Доходи за кожною класифікаційною групою встановлюються підприємством, виходячи

з: напрямку його діяльності, галузі, до якої відноситься підприємство, видів діяльності підприємства, визначеної основної діяльності тощо.

У ПКУ визначений порядок формування доходів, який не суперечить ні національним, ні міжнародним стандартам, за методом нарахування. Це значною мірою вирішує питання їх невідповідності до прийняття ПКУ та приводить до спільного знаменника податковий та бухгалтерський облік, хоча порядок визнання цих доходів ПКУ значно ширший, ніж це прописано П(С)БО. Тож, з метою визначення об'єкту оподаткування з податку на прибуток обмежуються лише фактом переходу до покупця права власності на даний товар, продукцію чи інші активи. Факт переходу права власності повинен бути документально підтвердженим відповідними документами.

Зовсім різними є підходи щодо оцінки доходів. Так, в бухгалтерській стандартах оцінка доходу здійснюється за справедливою вартістю – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язань в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими, незалежними сторонами [4], коли ПКУ використовує поняття договірної ціна, яка є не меншою від суми компенсації. Ми вважаємо, що дані поняття не є тотожними, а тому приводять до невідповідностей та складностей в оцінці доходів, а як результат розбіжності між бухгалтерським та податковим прибутком.

Ще одним недоліком ПКУ є те, що він містить надто багато посилань та не є завершеним. Постійно зустрічаються фрази, на зразок, «у порядку передбаченому Кабінетом Міністрів України», «у порядку, затвердженому Міністерством фінансів України», «у порядку, затвердженому Державною податковою службою України» тощо. Деякі норм Податкового кодексу прописані не зовсім чітко, а відтак можуть приводити до казусів його трактування. Програмне забезпечення складання звітності, щодо вимог ПКУ, досить недосконале.

Підбиваючи підсумок наголосимо на необхідності узгодження та приведення до єдиного норм ПКУ, П(С)БО та МСФО, які постійно переглядаються, змінюються та доповнюються. На нашу думку, пришвидшення цього процесу потребує вжиття ряду заходів та прийняття певних змін до нормативних актів у напрямку гармонізації положень, що містяться в них. Цьому сприятимуть:

- уніфікація методики податкового та бухгалтерського обліку;
- узгодження понятійного апарату нормативних документів;
- використання однакових методологічних принципів щодо порядку формування, оцінки доходів.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р., № 290. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2012 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р., № 87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999р., №163. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>